

کشور اسلامی اندونزی

مقاله‌ای آقای سیدمصطفی طباطبائی مستشار

فرهنگی سابق ایران در کشور های

خاورمیانه-هندوستان و اندونزی- بدفتر

مجاه فرستاده اند که در چند قسمت چاپ

میشود .

مجمع الجزائر اندونزی در امتداد سه هزار میل میان آسیا و اوقیانوسیه در نزدیکی خط استوا قرار گرفته ، و بزرگترین مجمع الجزائر این قسمت از کره زمین را تشکیل میدهد . مرز های این کشور از شمال به فیلیپین و مملکت اسلامی مالایا و از طرف باختر به اقیانوس هند و جنوب استرلیا و از خاور به اقیانوس آرام و از طرف شمال بدریای چین اتصال دارد و بیشتر جزائر آن از چمنهای سرسبز و خرم و درختان کهن و بیشه‌ها و جنگلهای انبوه پوشیده شده و در بیشتر اوقات سال دود و آتش و مواد گداخته از کوههای آتش فشان جزائر آن بیرون میآید از این رو خاک اندونزی برای کشت و زرع بسیار آماده و مناسب میباشد .

آب و هوای برخی از این جزائر با آنکه در نزدیکی خط استوا واقع شده نسبتاً معتدل و در جزیره «جاوه» تقریباً شش ماه بارانهای شدید میبارد و بیش از دو فصل - یعنی خشکی و بارندگی- در سراسر سال وجود ندارد .

اندونزی از سه هزار جزیره بزرگ و کوچک مسکونی تشکیل یافته که مهم ترین آنها عبارت است از : «سوماترا» ، «کالیمانتان» ، «سولاوسنی» ؛ «جاوه» ؛ «فلور» ، «ملوک» ، «ایرین غربی» که تا این تاریخ با تمام کوششهایی که از طرف دولت و ملت اندونزی بعمل آمده هنوز هم استعمارگران هلندی این جزیره را بدولت مرکزی تسلیم ننموده اند ؛ این جزائر در گذشته بنام هند هلند نامیده میشد و گاهی نیز آنرا جاوه مینامیدند در حالی که جاوه نام یکی از جزایری است که شهر «جاکارتا» یا «پاتاویای» قدیم پایتخت کشور در آن قرار دارد ،

جمعیت اندونزی اکنون در حدود صد میلیون نفر است که تقریباً ۸۵ میلیون آنان مسلمان و بقیه را اقلیت‌های مسیحی و هندو بودائی و سایر فرقه‌ها تشکیل می‌دهند ، و نیز بسیاری از اصول و تعلیمات دوره‌های باستانی مانند پرستش‌پدران و نیاکان و اینکه روح اساس و پایه زندگانی بشر است در گوشه و کنار برخی از جزائر دوردست خود نمائی میکند .

پیروان این افسانه‌های کهن برای هر يك از عناصر و عوامل طبیعت بروح مستقلی ایمان دارند و عقیده‌شان اینست که این ارواح دارای نیروی وحشتناك ماورای طبیعت است و در سرنوشت انسان نظارت کامل دارند و بسیاری از آثار نقاشی و رقصهای موروثی که تا با امروز در برخی از جزائر دیده میشود بازمانده های همین افسانه‌های باستانی است .

* * *

مردم اندونزی بزبان ولججه‌های بسیار و گوناگون تکلم میکنند ولی از نظر جنبه‌های تاریخی و سیاسی زبان رسمی این کشور از زبان مردم **پلی نریم‌های مالایائی** اشتقاق یافته است که بازرگانان با خودشان به اندونزی آوردند و در گفتگوهای روزانه بکار می‌بردند ؛ در دوران حکومت هلند مردم میکوشیدند تا این زبان را مورد استفاده قرار دهند ولی بر اثر اختلاف زبان در جزائر دوردست هلندیها از پیشرفت آموزش و پرورش با تمام وسائل جلوگیری نموده و دانش-آموزان حتی سال‌مندان را بفرآ گرفتن زبان هلندی و ادار می‌کردند چنانکه الفبای لاتین را بجای الفبای عربی بکار بردند ، ولی دیری نپائید که رهبران ملی اندونزی زبان رسمی کشور را از لهجه **مالایائی** گرفته و بسیاری ازواژه‌های **سانسکریت** ؛ عربی ، فارسی حتی پرتغالی و انگلیسی را مورد استفاده قرار دادند و امروز همین زبان ، زبان رسمی در سراسر مجمع الجزائر شناخته شده است .

مردم هر يك از جزائر اندونزی برای نشان دادن هنر خود از نمونه‌هایی استفاده میکنند که بتواند مورد احتیاج روزانه مردم قرار گیرد از اینرو هنر و ذوق صنعتی خودشان را در کارهای ضروری صرف مینمایند ؛ صنایع ملی و آثار هنری مردم بومی با وجود روابط بازرگانی با سایر نقاط جهان و واردات روز افزون صنایع کارخانه‌ها از اروپا و آمریکا و آسیا ، هنوز هم در داخل کشور رواج کامل دارد . جاوه مرکزی کانون هنرهای ملی و باستانی است و جزیره های **سوماترا و ملوک** در قسمت هنرهای دستی و بافندگی بخصوص در تهیه پارچه‌های **پاتیک** که زیبایی خاص دارد شهره آفاقند .

هنر نقاشی موروثی اندونزی فقط در جزیره بالی وجود دارد و نقاشان و پیکر نگاران تا با امروز بسبب نقاشی‌پدران خود وفادار مانده‌اند . صنایع و هنرهای اندونزی بقدری گوناگون

است کہ آشنائی با آنها بسیار دشوار و گاهی انسان را دستخوش شگفتی میسازد ، این هنرها و ریزه کاریها که در پر تو عوامل طبیعی بوجود آمده و با ابزار و آلات ساده ای که هنرمندان برای تجسم صنعت و هنر خود بکار میبرند و آن محیط شاعرانه ای که حتی انسان عادی و هر رهنگداری را در چگونگی ایجاد هنر بعالم اندیشه فرو میبرد ، بسیار درخور توجه است ! مشبك کاری روی چوب ، شمشیر سازی و خنجر های پولادین ، بادبزن و آلات تزئینی و کلاه های حصیری از نسی **بامبو** ، سبد سازی و حصیر بافی از نوعی درخت کاج ؛ کارهای دستی بسیار ظریف از گیاه **ثعلب** ؛ بشقاب و گیلان و سرپوش و مفرش های کوچک و کیف و جامه دان از نوعی از الیاف گیاهان ؛ از صنایع معمولی است که در همه جا بچشم میخورد و بطور کلی باید گفت که فراوانی و ارزانی مواد خام در اندونزی کمک شایانی به هنرمندان این سرزمین مینماید .

مردم جزیره **بالی** که هندو مذهب اند بساختن مجسمه های چوبی و نقش و نگار های زیبا و مردم شهر «**جو کجا**» اطراف آن در ساختن آلات و ادوات خانگی از نقره و پوست حیوانات و شاخ و استخوان و نظائر آن وساکنان جزیره **سولالوسی** در نقره کاری و آلات و ادوات چوبی شهرت جهانی دارند و در برخی از جزائر مردم از پوست درختان و شاخه های آنها بخصوص از پوست نارگیل و بادام زینت آلات برای آرایش خانه های خود میسازند ؛ و در بسیاری از جزائر معادن نفت و طلا و الماس و ذغال سنگ و قلع یافت میشود .

محصول مهم کشاورزی اندونزی عبارت است از : چای ، قهوه ؛ کاکائو ؛ گننه گنه ؛ نارگیل و نی و برنج ولی محصول برنج بواسطه زیادتی روز افزون جمعیت کافی نیست و از این رو دولت هر سال مقداری برنج از خارج خریداری نموده در عین حال بتوسعه برنج کاری و تنظیم آبیاری و سد سازی بخصوص در جزیره **بزرگ کالیمانتان** مشغول است .

قسمت مهمی از برنامه های عمرانی دولت برای بالا بردن سطح کشت پنبه و دانه های روغنی و نشان دادن نهالهای کائوچو و نارگیل همچنین استخراج و بهره برداری از معادن بخصوص نفت و قلع و ساختن کارخانه های قند و نخریسی و پارچه بافی و شیشه سازی و کاغذ سازی کارخانه سیمان ، عملی گردیده و هزاران نفر از کارگران با شوق و دل بستگی بکار خود مشغول اند .

آثار تاریخی دوره های باستانی در بسیاری از جزائر اندونزی فراوان است ؛ در جزیره جاوه سنگ نبشته ها و نقش و نگارهایی از دوره حکومت هزارساله هندوها وجود دارد و این آثار و بازمانده ساختن نهایی تاریخی و معبد ها و مجسمه ها که از دستبرد حوادث روزگار بر جای مانده

در نقاشیها و مجسمه سازیهای هنرمندان این کشور تأثیر زیاد نموده است همچنانکه معماری دوره‌های اسلامی و هنرهای چینی در ذوق فنی و استعداد هنری خاصه در قسمت هنرهای زیبا تأثیر بسزائی بخشوده و از آمیختن روح صنعتی این آثار فن مخصوص بخود کشور بوجود آمده است. ساکنان جزیره جاوه در پرتو الهام این آثار تاریخی و داستانها و افسانه‌ها و مجسمه‌ها و سرودهای باستانی بیش از مردم سایر جزائر بقنون گوناگون و هنرهای دستی اهمیت میدهند و هر مسافر تازه وارد این تأثیر رادرننگانی روزانه مردم جاوه مرکزی حتی در محراب و منبر مساجد و قبرستانها بخوبی احساس میکند.

اسلام که بوسیله مبلغین اسلامی نخست به جزیره سوماترای شمالی وارد گردید بواسطه تشکیل حکومتها و امارت نشینهای بزرگ و مهاجرت دسته جمعی دانشمندان و صنعتگران خاورمیانه در فن ساختمان و معماری این جزائر تأثیر زیادی نمود و فنون و صنایع اسلامی رونق یافت ولی بدبختانه بیشتر آن آثار با گذشت زمان و طول جنگهای استعماری از بین رفته چنانکه استعمارگران برای اصلاح معبد و آثار هندی و بودائی حتی در میان جنگلهای میلیونها لیره صرف کرده و کوچکترین توجهی به نگاهداری آثار اسلامی ننموده اند: از اینرو بیشتر آثار باستانی اندونزی مربوط بدوره‌های پیش از دخول اسلام است و از کاخهای با عظمت و اختمانهای بزرگ و باشکوه و دره‌های محکم حکومتهای مقتدر اسلامی جزویرانه‌ها و آثار جگر خراش چینی مانده است... در سوماترای شمالی و جزیره گالییهانتان برخی نقوش و سنگ نبشته‌ها و لوحه‌هایی که از تأثیر فنون اسلامی حکایت میکند بنظر میرسد؛ نگارنده در سفرهای خود قبور بسیاری از علماء و دانشمندان را که در قرن هشتم و نهم هجری از ایران و عربستان به اندونزی مهاجرت نموده بچشم خود دیدیم و روی سنگ بیشتر این قبرها با خطوط زیبا و گل و بوته و اشعار عربی و آیات قرآنی آرایش یافته است ولی بایک مقایسه اجمالی میان عصر حکومت هندوها و دوره‌های اسلامی اختلاف بزرگی از حیث علوم و فنون و آثار ادبی می بینیم؛ اگر در دوره حکومت بودائی اندونزی سخنوران و شعر از پادشاهان معاصر خود مدیحه سرائی نموده آثار منظومی بیادگار گذارده اند ولی در دوره‌های اسلامی دانشمندان در علم حکمت و کلام و فقه و اصول و حدیث و تفسیر کتابها نوشتند که بیشتر آنها از میان رفته و یا به کتابخانه‌ها و موزه‌های هلندانتقال یافته است.